

înlocuite de timpuriu cu formele *jen*, (*j_h + particula *na*) *jenž*, *jensz*, *jenže* (masc.), *jež* (neutru), *jaž* (fem.) *již* (plur.)¹, cu funcția pronumelui relativ «care».

Începînd cu secolul al XV-lea funcția pronumelui relativ *jen* (*jenž*) a fost preluată de pronumele interogativ *który*.

Cu pierderea pronumelui **st* în limba polonă se stabilește sistemul binar al pronumelui demonstrativ. Opoziția «apropiat — îndepărtat» este exprimată prin **tb* — **onb*. Pronumele **tb* își schimbă atât forma, cît și, parțial, conținutul. Schimbările formale care au avut loc la acest pronume sînt, în linii mari, identice cu cele din celelalte limbi slave apusene și din cele răsăritene:

1) reduplicarea: *tstb* — în polona veche *tet*, *tetto*, în rusă — *mom* (acela), în ceha veche *tet* (acesta)²;

2) întărirea prin adăugarea unei particule emfatică — *nb*: sau *e* în polonă — *ten* (*tnb*); în cehă și slovacă — *ten*, în rusă — *emom* (*e* + *tb* — *tb*) «acesta»;

3) întărirea cu ajutorul adverbelor deictice: în polonă — *tam* + *ten*, în dialectele limbii cehă — *tamten*, *tentam*, *tatam*, *totam*, *hentam*, *henta*; în dialectele limbii ruse *jentat*, *jenta*³ «acela» etc.

Încă din secolul trecut, de cînd au început să se publice în mod științific textele vechi polone, și pînă astăzi a rămas nerezolvată problema dacă a existat în limba polonă din cele mai vechi timpuri forma reduplicată a pronumelui demonstrativ de gen masculin *tet*, sau dacă a existat numai forma întărită *ten*⁴. În «*Kazania Świętokrzyskie* (sec. XIV) se întâlnește forma *tetto*.

Avînd în vedere faptul că reduplicarea a fost un tip productiv de formare a pronumelui demonstrativ în limba rusă veche și în cehă, limbi cu care polona este înrudită îndeaproape printr-o serie de trăsături comune ale structurii gramaticale, se poate afirma că forma primară a pronumelui demonstrativ de gen masculin, nominativ, a fost *tet* și nu *ten*⁵. În favoarea acestei afirmații se poate menționa și analiza paleografică a textului din «*Kazania Świętokrzyskie*: paralel cu textul polonez apare scris un text cu același conținut în limba latină. Ambele texte au fost scrise probabil de una și aceeași persoană⁶. Copistul folosește semnul *z* (*tz to*) care ar trebui să fie citit *et*, exact ca în textul latin. A. Cappelli, în lucrarea sa «*Dizionario di abbreviature latine ed italiane*», remarcă faptul că în secolul al XIV-lea, în monumentele latine prin semnul *z* se indica, în general, *et*, *ent*, *est*: *g°lz* — *qualibet oz* — *oportet*, *dz* — *debet*, *prodz* — *prodest*⁷.

¹ I. B. LINDE, *Słownik języka polskiego*, vol. II, Lwów, 1856; FR. SŁAWSKI, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, vol. I, Kraków, 1952—1956.

² JÁN GEBAUER, *Historická mluvnice česká*, Praha, 1960, p. 442.

³ A. M. SELIŠCEV, *Славянское языкознание*, vol. I, Moscova, 1941, p. 144. În limba rusă veche începînd cu *Evanghelia lui Ostromir* apar formele *тъи*, *сиу* (*тъ* — *u*, *си* — *u*), forme întărite cu pronumele *i* (*j*). P. S. KUZNETOV, *Очерки исторической морфологии русского языка*, Moscova, 1959, p. 134.

⁴ O privire de ansamblu asupra literaturii în această problemă o găsim în articolul lui J. PETR, *Staropolské tet* «Slavia», 1957, nr. 4.

⁵ A. BRÜCKNER, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Wrocław, 1951, ; A. VAILLANT, *Grammaire comparée des langues slaves*, vol. II, p. 392 etc.

⁶ Vezi *Kazania tak zwane Świętokrzyskie*, Wydali i opracowali J. Loś, Wł. Semkowicz, Kraków, 1934, p. 10.

⁷ ADRIANO CAPPELLI, *Dizionario di abbreviature latine ed italiane*, Milano, 1929, p. XXII — XLVIII.